

Mason Derneği Eski Üyesi Kalemİyle

Mason Tarikatı Üzerine Yapılmış

Akademik Çalışmalar Değerlendirmesi - 10

Makaleler

1. TÜRKİYE'DE MASONLUK VE MASON DERGİCİLİĞİNİN BİR ÖRNEĞİ: BÜYÜK ŞARK DERGİSİ

2. MASON KAYNAKLARINA GÖRE CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE MASONLARININ YAŞADIĞI FESİH VE BÖLÜNME HADİSELERİ

Dr. Enver Emre Öcal

Hürol Tasdelen

Ankara

Haziran 2025

<https://huroltasdelen.com/>

yayınıdır.

Her hakkı saklıdır.

Atıf yapılmadan hiçbir bölümü kopyalanamaz.

İçindekiler

GİRİŞ	iv
TÜRKİYE’DE MASONLUK VE MASON DERGİCİLİĞİNİN BİR ÖRNEĞİ: BÜYÜK ŞARK DERGİSİ.....	vi
MAKALE BİLGİLERİ.....	1
MAKALE ELEŞTİRİSİ.....	2
MASON KAYNAKLARINA GÖRE CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE MASONLARININ YAŞADIĞI FESİH VE BÖLÜNME HADİSELERİ	15
MAKALE BİLGİLERİ.....	16
KAYNAK DEĞERLENDİRMESİ.....	18
MAKALE ELEŞTİRİSİ.....	19
KİŞİSEL BİLGİLER	30
KAYNAKÇA	32

Doç. Dr. Enver Emre Öcal Mason Tarikatına yönelik olumlu ve derin bir ilgi duyuyor. Mason Tarikatına ve üyeleri masonlara karşı ön koşullu olumlu yaklaşımını dikkate alarak naçizane önerim, "mason" olmak istiyorsa, Tarihçi masonlara bir telefon etmesi yeterli. Bir kısmının isimlerini fakir duyurdu.

Enver Emre Öcal, ne yazık ki, Mason Tarikatı hakkındaki bilgisi, ilgisi kadar çok değil; tam aksine...

Öğretim Üyesi Enver Emre Öcal, Mason Tarikatı hakkında 2 makale yazmış, 2 Yüksek Lisans tezine de Danışmanlık yapmış. Öncelikle makalelerini bu çalışmada değerlendirip, eleştireceğim.

Enver Emre Öcal, çok dinli, çok etnik kökenli Osmanlı İmparatorluğunu, yazısında sürekli "Türkiye" diye ifade ediyor. Oysa imparatorluklar, çok dinli ve çok dilli siyasi yapılarıdır. Osmanlı İmparatorluğunda, Müslüman Türk ve Kürtler gibi, Ermeni, Rum, Yahudi, Sabetaycı Levanten, Arap vd. birçok etnik topluluk bulunmaktaydı. Öcal, Osmanlı tebaası için "Türk de Türk" diyor. Oysa değil. Türkiye Cumhuriyeti ise bir ulus devlet olarak, tüm vatandaşları Türk vatandaşdır.

İmparatorluk ile ulus devleti cumhuriyetin farklarını, bir Tarihçi Akademisyen olarak bilmiyor demek, büyük haksızlık olur. Sürekli bu yanlış yapması ise, olumsuz durumlarda Osmanlı sözcüğünü kullanmayıp, yerine Türkiye sözcüğünü yeğlemesi ancak ideolojik bir yaklaşım olduğunu düşündürüyor. Aynı Fakültede meslektaşı Metin Hülagü de aynı ideolojik yaklaşımla, gerçeğe aykırı olarak Osmanlı yerine Türkiye ifadesini kullanıyor.

Enver Emre Öcal yazılarında Türkçe kökenli, güncel olarak kullanılan sözcükler yerine, Arapça, Farsça kökenli eski sözcükleri kullanıyor. Dili çok eski. HKEMBL Bü. Üs. Prof. Dr. Mehmet Remzi Sanver de dil konusunda öz Türkçe karşıtıdır. Uyumlular.

Makale yazarı akademisyen Enver Emre Öcal, inançlı ve coşkulu bir mason gibi mason savlarını sahiplenip, makalelerinde aktarıyor, masonları, mason öğretisini övüyor. Masonların söylediklerine karşı en ufak bir kuşku yok. Oysa bilimsel yaklaşım, inanılan bir şeyi anlatmaya çalışmak değil; bir bilinmezi nesnel ve yansız araştırmaktır.

Enver Emre Öcal 'ın makalesini okuduğumda 1 Haziran 2025 'de X hesabımda şöyle yazmışım;

"Enver Emre Öcal, 'Mason Kaynaklarına Göre Cumhuriyet Döneminde Türkiye Masonlarının Yaşadığı Fesih Ve Bölünme Hadiseleri' makalesi...

Bir akademisyen tarafından yazılan makalenin bilimsel olmasını bekleriz, değil mi?

Akademisyen, çeşitli kaynakları toplayıp, onlardan özet çıkaran kişi değildir; birikimi olan konuda sorgulayan, araştıran ve ortaya yeni bir fikir koyan insandır, öyle olması gerekir. Doç. Dr. Enver Emre Öcal yazdığı makale yukarıda saydığım hiçbir kıstası karşılamıyor.

Masonların yazdıkları tamamen yanlı ve çarpıtmalar dolu kitapları almış, beğendiği bölümleri bu kaynaklardan almış, yan yana getirmiş ve ortaya kötü bir karmaşa çıkmış.

Ne bir eleştiri, ne bir bilimsel değerlendirme ne de ortaya konan yeni bir fikir var. Oku, özetle, yaz! O kitapları okumak ve özet çıkarmak için Doçent Doktor unvanlı bir akademisyen olmaya gerek yok.

Enver Emre Öcal, doğal olarak çarpıtılmış, mason ideolojisi ile doldurulmuş, gerçeği yansıtmayan savları yeniden, hem de kötü biçimde üretmiş ve yazmış.

Yazının Türkçesi artık kullanılmayan sözcüklerle yüklü olduğu gibi ne yazık ki birçok dil yazım hatası taşıyor.

Makale, İstanbul Üniversitesi yayını, 'Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları' bülteninde yayınlamış. Yayınladığım kitapları okumalarını öneririm. Eğer doğrulara ulaşmak, aydınlanmak istiyorlarsa elbette."

Bu yazının sonrasında, kamuya açık yazı yazmanın ahlaki sorumluluğu üzerine birkaç söz etmek isterim. Bir kişi, hele bir akademisyen, bir yazısı üzerine eleştiri yapan kişiye;

"Neden bana özelden söylemiyorsunuz, herkese açık yazmasaydınız."

Demez, diyemez... Kamuya açık yazı kamuya açık değerlendirilir, eleştirilir. Yazdıklarının herkese açık ortamlarda eleştirilmesini istemeyen kişi, dergilerde yazmayacak, kitap yayınlamayacak. Bu etik bir durumdur.

TÜRKİYE’DE MASONLUK VE MASON DERGİCİLİĞİNİN BİR ÖRNEĞİ: BÜYÜK ŞARK DERGİSİ

MAKALE BİLGİLERİ

Yazar Akademisyen:	Doç. Dr. Enver Emre Öcal
Akademik Kurum:	İstanbul Topkapı Ü. İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler F. Tarih B.
Makale Adı:	Türkiye’de Masonluk Ve Mason Dergiciliğinin Bir Örneği: Büyük Şark Dergisi
Yayın:	Belgi Dergisi, Sayı.26, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını
Tarih / Sayı:	Yaz 2023/II, ss. 75-106.
Yazı Dili:	Türkçe
Yazıya Erişim:	https://dergipark.org.tr/tr/pub/belgi/issue/78939/1260263

BELGİ

Sayı 26 (Yaz 2023/II)

DOI: 10.33431/belgi.126026

Araştırma Makalesi/Research Article

TÜRKİYE’DE MASONLUK VE MASON DERGİCİLİĞİNİN BİR ÖRNEĞİ: BÜYÜK ŞARK DERGİSİ

FREEMASONRY IN TURKEY AND AN EXAMPLE OF MASONIC
JOURNALISM: GRAND ORIENT PERIODICAL

Enver Emre ÖCAL*

Geliş Tarihi/Received:04.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted:26.06.2023

ÖCAL, Enver Emre, (2023), "Türkiye’de Masonluk Ve Mason Dergiciliğinin Bir Örneği: Büyük Şark Dergisi", Belgi Dergisi, 5.26, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2023/II, ss. 75-106.

Belgi dergisinin Editörleri:

Prof. Dr. Mithat Aydın, Ulusal Tez Merkezi kayıtlarına göre, 2014 – 2025, 11 yılda 1 Doktora, 4 Yüksek Lisans olmak üzere toplam 5 Lisansüstü Tez Danışmanlığı yapmış. Bazı akademisyenlerin neredeyse 1 yılda yaptığı kadar, çok çok düşük bir sayı. Bu konuda çalışkan olduğu söylenemez.

Cengiz Akseki Yüksek Lisans yapmış mı? Ulusal Tez merkezinde kaydını bulamadım.

MAKALE ELEŞTİRİSİ

Enver Emre Öcal 'ın makalesi içinde vahim düzeyde yanlışlar ya da gerçeğe aykırı bölümler çok.

Örneğin;

*"Bununla birlikte masonluk, **localarda yapılan konuşmalar** ve masonik yayınlarda ele alınan konularla **entelektüel faaliyete ve bilginin işlenmesine** önem veren bir yapı olarak da öne çıkmaktadır. Hem dünya genelinde hem de Türkiye özelinde masonluğun **bu yönü iyi bilinmektedir**. Türkiye masonları Cumhuriyet devri başlangıcından itibaren, bu perspektife uygun düşecek biçimde, yalnız üyelerine yönelik **kapalı devre** dergiler çıkarmış ve bu dergilerde başta ezoterizm olmak üzere **siyasetten ilahiyata**, bilimden tarihe, felsefeden mimariye kadar pek çok farklı disiplinde çalışmalar yapmışlardır."* (sayfa 75)

Öncelikle, yanlış bilmiyorsam, Enver Emre Öcal mason değil. Bu durumda da mason localarına girmesi, bir konuşmayı dinlemiş olması da olası değil. Durum bu iken, **"localarda yapılan konuşmalar"** diyebilmesini anlamak mümkün değil. Sanki birçok mason loca toplantısında bulunmuş gibi yazıyor. Mason Tarikatı konusunda kendisine yön veren, destek olan bir mason varsa, onun sözcüklerini aynen yazmış olabilir. Yukarıda koyu yaptığım ifadeler, kendi hayalindeki masonluk olabilir ama gerçek öyle değil.

Doç. Dr. Enver Emre Öcal 'ın siyahla beyaz kadar mason öğretisine ters ifadesi de **"siyasetten ilahiyata..."** çalışmalar yapıldığını söylemesi. Mason Localarında ve yayınlarında, asla yapılmayacak, "yasak" olan bir şey varsa, siyaset ve din yazmak, konuşmaktır. İlahiyat ise tek bir yazı ne okudum, tek bir konuşma dinledim. Özellikle Müslümanlık üzerine.

Masonlar her yerde, loca toplantılarında ve sofralarda (mason localarında 10 yıl sayısız toplantıya katılmış biri olarak söylüyorum, E. Emre Öcal gibi hayali değil), yayınlarında; masonların, masonik ortamlarda asla siyaset konuşamayacaklarını söylerler. Dediğim gibi, Emre Öcal fazla gaza gelmiş. Keşke bilmediği konular hakkında konuşmasa ama değerlendirdiğim makaleleri ve masonluk üzerine danışmanlığı yaptığı tezlerde hep bilmediği konularda konuşmaya çalışıyor.

Bir yazar, bir makalenin daha başında, anlatmaya çalıştığı konuda bu kadar gerçeğe aykırı, vahim yanlış yapıyorsa, bence o yazı artık bilgi düzeyinde güvenilirliğini yazı olarak da değerini yok etmiştir.

Enver Emre Öcal, masonları öveceğim ya da kafama geldiği gibi yazarım yaklaşımında olduğu için, bence işin ucunu iyice kaçırmış. Belki de başta da dediğim gibi bilinçaltındaki localarda olmak isteğinin dışı vurumu olabilir mi?

Yazar yukarıdaki paragrafta, masonların ağzından; masonların ne kadar değerli insanlar olduklarını heyecanla söylüyor. Elbette aralarında çok değerli insanlar var ama % 3 'ü geçer mi?

*"Dolayısıyla işbu çalışmanın amacı, henüz bakir bir konu olarak Türkiye mason dergiciliğinin tarihçesine değinmekle birlikte **spesifik** olarak Büyük Şark dergisinin tarihsel açıdan **muhteva analizini** yapabilmektir. Böylelikle, söz konusu derginin hem Türkiye masonluğu ve Türkiye mason dergiciliğindeki yerinin belirlenmesi hem de ele aldığı konular açısından Cumhuriyet Tarihini ilgilendiren yönlerinin tahlil edilmesi hedeflenmektedir."* (sayfa 75)

Yazar Enver Emre Öcal bakir bir alanda ilk benim ben diyor ama mason dergiciliği üzerine hiçbir araştırma ya da değerlendirme yapmamış ki!.. Dergi içeriğini almış sayı sayı ne var ne yok diye anlatmış. Onu da hatalarla ve eksikliklerle yapmış. Yani söylediği gibi, içerik değerlendirmesi (yazar eski sözlere çok meraklı, muhteva diyor) ve çözümlemesi (analiz diyor) yok ki ortada. Anlaşılan localarda toplantılarında olduğunu yazdığı gibi, gerçekleri değil de, olduğu ya da yaptığını sandığı eylemleri yazıyor...

*"Aynı zamanda muhteviyat ve **biçem**¹ açısından batıdaki muadilleri ile benzerlikler taşıyıp taşımadığı da cevabı aranan önemli bir sorudur."* (sayfa 77)

Enver Emre Öcal korkarım yine yapmadığı bir şeyi, yapmış, gibi söylüyor. Son 50 yılın, son 100 yılın hangi masonik dergiyi, alıp da okumuş? Bir tane okumadığını düşünüyorum. Sava bakar mısınız? Yazar, dünyadaki mason dergiciliğini biliyor ve incelediğini söylediği derginin dünyadaki yerini belirliyor. "Hadi canım sende." Son sayısı 1935 'de yayınlanmış, dergi bile denemeyecek masonik bir bülteni sayı sayı içindekileri aktarıp, dünyada mason dergiciliğinde yerini belirleyecek.

Bir akademisyen bilimselliği bıraktım, daha ciddi olmalı, daha ciddi yazmalı diye düşünüyorum.

"Daha önce pek çok dergi ve gazete hakkında makaleler yazılmış, fakat doğrudan masonik bir yayın organını konu edinen herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Makalenin amaçlarından biri de ele alınmamış böyle bir konuyu, bilimsel araştırma yöntemlerinin izin verdiği ölçüde görünür kılmak ve daha sonra yapılacak araştırmalara mütevazı bir katkı sunmaya çalışmaktır." (sayfa 77)

Bilimsel araştırma? Bilmediği bir alanda, tek bir dergi, o da son yayınını 1935 'de yapmış bültenin içindekileri tümceler halinde yazmak mı bilimsel çalışma oluyor? Gülümsedim!

"Kendisi de bir mason üstadı olan Kemalettin Apak, masonluk tarihi ile ilgili çalışmasında söz konusu loca hakkında aşağıdaki bilgileri vermektedir:" (sayfa 78)

¹ Öz Türkçe bir sözcük kullanmış, hata ile oldu sanırım.

Hiç anlamadıkları ve bilmediklerini yazmaya çalışıyorlar diyorum; Emre Öcal, mason tarikatı örgütlenmesinin temel kavramlarını dahi bilmiyor. Bir büyük loca bünyesinde masonluk 3 derecedir: Çırak, Kalfa, Üstat. Locaya dâhil olan her mason 2 yıl sonra üstattır. Kemalettin Apak, 1960-1962 yılları arasında kısa dönem büyük üstatlık yapmıştır. Amerikancı 1960 askeri darbe sonrasında, bir önceki büyük üstat Ahmet Salih Korur (Menderes 'in Başbakanlık Müsteşarı, darbe öncesinde o zamanki istihbarat kurumu MAH başkanı) darbeciler tarafından tutuklanınca, mason "landmarklarına" ve büyük loca tüzüklerine aykırı olarak, korkudan mason kardeşleri tarafından büyük üstatlıktan atılmış, hatta masonluktan ihraç edilmiş; yerine usulsüz bir seçimle Kemalettin Apak getirilmiştir. Kemalettin Apak Büyük Üstatdır!

Ayrıca günümüz masonları tarafından da kabul edilen Kemalettin Apak 'ın 1958 yılında yayınlanmış kitabı birçok maddi yanlış nedeni ile sakat durumundadır; mason tarihi ile ilgili pek dikkate alınmaz. Dahası ülkemizde mason tarihi hakkında son yıllarda çok önemli yeni belgeler bulundu, yabancı mason yargı itaatlerine dair yeni kitaplar yayınlandı. 70 yıl önce yazılmış bir mason tarihi kitabı eskimiş, gerçeklikten uzaklaşmıştır artık. Yazar bunların farkında değil.

*"Osmanlı toprakları üzerinde kurulan ve adı bilinen **en eski loca ise** İskoçya Büyük Locası'ndan berat almış olan, 1748 tarihinde Halep'te kurulan İskenderun locasıdır."* (sayfa 78)

Yazar atıf yaptığı tümceyi tam okusa ya da anlayabilseydi, böyle yanlış bir tümce kurmazdı. "İskenderun Locası" Osmanlı toprakları üzerinde kurulan ilk loca değil. Aslında daha önce de localar kurulduğunu yazar da yazdı ama konuya hâkim olmayınca böyle tutarsızlıklar, gariplikler çıkıyor. Doğrusunu fakirin yazdığı "**Osmanlı 'da Mason Locaları**"² kitaptan aktaralım;

"Bir büyük locadan berat, yani yetki alınarak kurulan ilk loca, İskoçya Büyük Locasına kayıtlı olarak, İskoç Konsolosu Alexandre Drummond tarafından 1748'de İstanbul'da kurulur. Drummond, önce İskenderun çevresinde ardından İstanbul, İzmir, Balkanlar'da, Anadolu'da, Halep'te localar kuruyor."

Gelelim ülkemizde masonların kullandığı birkaç sözcüğe ve anlamlarına.

*"Tekris: Ezoterik bir kuruluştaki, bireyin çeşitli aşamalardan geçerek, bu kuruluşun öğretilerini edinmesi... Türkçeye **inisiyasyon şeklinde şeklinde**³ uyarlanmış olan bu terimin sözlük karşılığı 'başlangıç' ya da 'giriş'tir. Bkz.: Ayfer, a.g.e., s. 687-688."*

Türkçede, Osmanlıcada Arapça konuşulan ülkelerde, Farsça konuşulan ülkelerde, dünyada hiçbir ülkede "tekris" diye bir sözcük bulunmamaktadır. Durumun böyle

² (Taşdelen, Osmanlı 'da Mason Locaları, 2019, s. 35)

³ Peş peşe iki kez şeklinde yazmış. Heyecanına vermeli.

olduğunu Enver Emre Öcal 'ın da bilmesini beklerim. Türkçe biliyor ana dili değil mi; Arapça bildiğini yazıyor özgeçmişinde Tarih üzerine Doktora yaptığına göre Osmanlıca da bilmek durumunda. Hiç mi merak edip sözlüklere bakmamış?

"Tekris" sözcüğü Türkiye 'de masonların uydurduğu, hiçbir dilde karşılığı olmayan, bir dönem Büyük Locada Türkçe karşılığı ile değiştirildiği ama dil konusunda Türkçeden haz etmeyen masonların egemen olduğu Konvanda yeniden "tekris" sözcüğüne geri gidildiği bir sözcük bu. Osmanlı döneminde de "tekris" sözcüğü kullanılmıyor. Unutmadan TDK ve Dil Derneği sözlüklerinde de "tekris" sözcüğü yok. Kökeni olmayan, büyük olasılıkla bir masonun bir vakitler uydurduğu bu "şey" anlam karşılığı Türkçemizde "eriştirme" sözcüğüdür.

Ezoterik de Türkçe değil, Fransızca kökenden, ancak Türkçe 'de kullanılıyor, Türkçe sözlüklerde var. "Ancak inisiyasyon" sözcüğü TDK ve Dil Derneği sözlüklerinde olmayan, tamamen masonlar ve onlar gibi düşünenlerin, İngilizce "initiation" sözcüğünden çarpıtılarak uydurduğu bir şey!. Türkçeye geçen bir şey yok.

Yazarın tekris sözcüğü için atıf yaptığı Mason Sözlüğü kitabı, ülkemizde Mason Tarikatı üzerine yapılmış en değerli çalışmalardan biri, tek mason sözlüğüdür. Yazarı Murat Özge Ayfer, ÖMBL önceki Büyük Üstatlarındandır.⁴ Mason Murat Özge Ayfer sözlüğünde tekris sözcüğüne tam 1 sayfa ayırmış, yazarın aktardığı gibi basit bir tümce ile geçmemiş;

"Tekris

Eş. İnisiyasyon; Fra. Initiation; İng. Initiation; Alm. Aufnahme

Ezoterik nitelikli bir kuruluştaki bireyin çeşitli aşamalardan geçerek, bu kuruluşun öğretimini edinmesi ve olgunlaşarak yetkinleşme yolunda ilerlemesi.

Bu terimin Batı dillerindeki karşılıklarının çoğu Latince 'initium' sözcüğünden kök alır. Türkçeye de 'inisiyasyon' olarak uyarlanmış olan bu terimin sözlük karşılığı, 'başlangıç' ya da 'giriş' olarak verilebilir. İnisiyasyon işleminden geçen bir kimseye de gene aynı dönüştürme ile 'inisiye' denmiştir. Sözlük anlamı bakımından bir inisiye, 'bilgileri edinmeye başlamış olan kişi'dir.

Türkçede 'tekris' terimiyle eş anlam taşımak üzere 'aydınlanma' terimi de kullanılmaktadır. Böylelikle, bu işleminden geçen bir kimsenin, bilgi, ahlâk, görüş ve anlayış bakımından aydınlandığı vurgulanmış olmaktadır.

'Tekris' ile yakın anlamlı olmak üzere Türkçede kullanılan terimlerden bir diğeri 'eriştirmedir. Bu terim, İngilizcedeki 'emulation' teriminin Türkçeye çevirisi olarak

⁴ İlginçtir son yıllarda mason tarikatı üzerine en yoğun araştırmalar yapıp, önemli yapıtlar ortaya koyanların önemli kısmı benim gibi mühendisler. Murat Özge Ayfer, Yavuz Selim Ağaoğlu...

benimsenmiştir. Sadece Anglosakson Masonluğunda kullanılan bu terim, Masonluğun simgesel derecelerinde yapılan tekrislerin tümünü niteler.

Masonlukta 'tekris' ile bunun benzeri ya da karşılığı olan terimler, 'Masonluğa Kabul Töreni' anlamına gelmek üzere de kullanılmaktadır. Ancak bu bir yanlışlı ağız alışkanlığından başka bir şey değildir. Masonluğa Kabul Töreni, bir masonun tekrisinin ilk aşamasıdır; en önemli aşaması olarak da nitelendirilebilir ama tekrisin tümü değildir. Masonlukta tekris, kabul töreni ile bitmez. Hatta bu tören, 'çırak' derecesinin tekrisinin tümü bile sayılmaz. Çırak derecesinden sonra gelen derecelerden her birine geçiş ya da yükselme, Masonluktaki tekrisin daha üstün, daha olgun, daha aydın ve daha ergin bir aşamasıdır.”⁵

HKEMBL tekris sözcüğünü kullanırken, ÖMBL “aydınlanma” sözcüğünü kullanmaktadır. Yani ülkemizde tüm masonlar eristirme işlemi için aynı sözcüğü kullanmıyorlar!

Gelelim masonluğun yasaklandığı dönemlere... Enver Emre Öcal bakın gene neler hayal ediyor;

"Türk toprakları üzerinde, eğer yukarıda belirtildiği üzere birincisi yaşanmışsa, masonluğun ikinci kez yasaklanması olayı bu hadise ile birlikte cereyan etmiş; mason locaları, **Sultan İkinci Mahmut tarafından Bektaşiliğe benzer yönleri olduğu gerekçesiyle 1826 yılında yasaklanmıştır.** Öcal, bu yasaklamanın sadece yabancı obediyanslara bağlı localar için geçerli olduğunu özellikle belirtmektedir. Öcal'a göre Türk masonluğunun ilk yasaklanması hadisesi Cumhuriyet döneminde vuku bulmuştur.24" (24 Öcal, a.g.e., s. 32)

Doç. Dr. Enver Emre Öcal, yazısında zaman zaman atıf yaptığı bölümü tam olarak aktarıyor. Bu akademik yöntem açısından olması gereken yöntem. Ancak çoğu zaman, başka yazarın tümcesini kesip biçiyor, anlamını bozacak kadar değiştiriyor, sonra sanki kendi tümcesi, sözcükleri gibi yazıyor. Bu olmaz işte. Eğer aynısını paylaşmıyorsan, anladığını yazacaksın; diğer yazardan parçalanmış tümceleri kopyalayıp, kendin tümce yapmaya kalkmayacaksın. İşin kötü yanı tez öğrencileri atıf yaptıklarının tamamını böyle çarpıtılmış, bozulmuş kopya tümcelerle yapıyorlar.

Yazar Osmanlı İmparatorluğu topraklarını, tarih akademisyeni olmasına karşın, yine hatalı biçimde "Türk Toprakları" diye niteliyor. Osmanlı topraklarından kaç ulus devlet ortaya çıktı, haberi yok olabilir mi? Güngör Öcal da doğru olarak "Osmanlı toprakları" diyor.

Güngör Öcal 'ın kitabını ben de beğeniyorum. Masonlar arasında bir masonun olabileceği kadar gerçeklere sadık kalarak, fazla çarpıtmadan yazılmış bir kitap. Kendisi Emekli Deniz Albayıdır. Mason Güngör Öcal 'ın atıf yapılan bölümün tamamı şöyledir;

⁵ (Ayfer, 2008, 5. basım)

"Türk toprakları üzerindeki Masonluğun 'ikinci kez' yasaklanması olayı 1826 yılında, II. Mahmud'un padişahlığı dönemindeki (1808-1839) yenilikler amaçlı uygulamaları sırasında olmuştur. Devletin başına dert olacak halde bozulmuş olan Yeniçeri Ocağının ortadan kaldırılmasına bağlı olarak, bu ocağın 'inanç odağı' Bektaşiliğin de yasaklanması gerekli görülmüş, tarikatın tüm mal varlıkları da, padişahın emri ile Nakşibendî tarikatına devredilmiştir. Bu arada Mason Locaları da, Bektaşî tarikatına benzer yönlerinin bulunması nedeniyle yasaklanma kapsamına sokulmuştur. 1748 'de I. Mahmut'un ve 1826'da II. Mahmud'un Masonluğu yasaklamaları Osmanlı toprakları üzerindeki çeşitli yabancı obediyanlara bağlı Masonluğun yasaklanmasıdır.⁶ **Türk Masonluğu olarak yasaklanış, Cumhuriyet döneminin bazı iç politika çalkantılarının olduğu 1935 yılında yaşanacaktır.**"

Aşağıda yazılan sözler, baştan aşağı saçmalık. Hiçbir şekilde doğruyu söylemiyor, Türk kültürünün önemli bir tarikatını, içrek topluluğunu; ülkemizde Alevi – Bektaşî milyonlarca vatandaşımızın sahiplendiği öğretiyi, Türk kültürünün ve Anadolu bilgeliğinin en önemli unsurlarından Bektaşiliği, masonlukla aynı gösterme ideolojik saplantılı çabasıdır bu.

Aşağıdaki mektuplar, Osmanlı topraklarına ilk kez gelen bir masonun mektupları olup, hepsini okudum, hiçbirinde Enver Emre Öcal 'ın anladığı sonuç çıkmamaktadır. Bununla beraber, 1856 yılında doğuya ilk kez gelmiş bir masonun yanlış anlamaları ile dolu mektuplar. 1856 yılında Osmanlı coğrafyasına ilk kez gezi yapan birinin sözlerini, "Avrupalı masonlar böyle düşünüyor" diye ifade etmek, bu değerlendirme çalışmamızın başından bu noktaya kadar çokça rast geldiğimiz, Enver Emre Öcal 'ın gerçeklikten kopuk, bilimsellikten uzak, kendi hayal dünyasında ürettiklerinden biri daha...

"Bektaşilik-Masonluk arasındaki benzerlik veya ikisine yönelik ortak algı başka bir makalenin konusu olmakla birlikte şunu belirtmek gerekir ki, Avrupalı masonlar Bektaşî dervişlerini mason kabul etmekte ve XIX. yüzyılın ilk yarısı itibarıyla Osmanlı coğrafyasında gerçekleştirilen masonluk çalışmalarına Bektaşî dergâhlarında yapılan çalışmaları da dâhil etmekteydiler.²⁸"

(28 Saunders's News-Letter. "Freemasons in Turkey". (04.08.1856). s. 2.; The Derby Mercury. "Freemasons in Turkey". (13.08.1856). s. 3.; The Leeds Times. "The Mahomedan Freemasons in European Turkey". (09.08.1856). s. 6.)

Bir gezginin sözlerinden ki sözleri de tam bu değil, tüm Avrupa böyle düşünüyordu demek nedir?

Bektaşî dergâhları, Yeniçeriler kapatılırken, 1826 'da kapatıldı. Osmanlı Coğrafyasını gezdiği savlanan adam 1856 'da yazmış bunları. "masonluk

⁶ O dönemde zaten tüm localar yabancı büyük localar tarafından kurulmuş olduğundan, böyle bir ayırım yapmak anlamsız.

alışmalarına Bektaşı dergâhlarında yapılan çalışmaları da dâhil etmekteydiler " demek nasıl anlayıştır? Bektaşı sözleriyle: **Edep yahu...**

Yazar masonların ne dediğini mutlak doğru kabul ederek, o da doğru yanlış anlayıp, sağma sonuçlar halinde yazıyor. Aşağıdaki 1861 'de kurulduğu söylenen Yüksek şûra, tam bir mason yalanıdır. Dünya masonluğu merkezlerinde bu yalanı ciddiye alan bir mason yargısı bulunmamaktadır. Bu uydurma savı destekleyen hiçbir belge de bulunmamaktadır.

Enver Emre Öcal;

"Bulwer Locası'nın açıldığı 1861 senesinde, Fransa Yüksek şurasına bağlı bir yetkili tarafından kuruluğu yapılan Osmanlı Devleti'ndeki ilk "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti Yüksek şurası", yani diğer adıyla "Kadim ve Makbul İskoç Riti şura-yı Ali Osmani" açılmıştır. Söz konusu locanın ilk Hakim Büyük Amiri de Prens Halim Paşa'dır.⁴² Bu önemli bir gelişmeydi. Çünkü ilk defaya mahsus olmak üzere bağımsız bir Osmanlı Yüksek şurası meydana çıkmıştı.⁴³ (sayfa 83)

Bu uydurma kuruluş ile ilgili, tarihsel gerçekleri fakirin, **"Osmanlı 'da Mason Locaları'** kitabında, **"1861'de Yüksek şûra kuruldu yalanı"**⁷ bölümünde tüm kanıtları, yabancı yerli kaynaklar üzerinden değerlendirmeyi okuyabilirsiniz.

Fakir, bu bölümü şöyle bitirmiş;

"Amerika masonluğunun patronu Albert Pike da Osmanlı'daki hiçbir Yüksek şûranın 'beratı' olmadığını söylüyor. Bizim yerli masonların, 1861'deki Halim Paşanın Yüksek şûra için kanıt olarak verdikleri Raporda, İngilizlerin Hyde Clark ile kurdukları Yüksek şûra anlatılmakta, Halim Paşanın adı bile geçmiyor. Bu düpedüz kimlik hırsızlığıdır. Yerli masonların hiğbiri okumaz mı bu raporu, biraderlerinin kitabında yazdıklarını da, utanmadan yalanın üstüne köklerini kurarlar, Mimar Sinan Dergilerinde de özel bölüm olarak aktarırlar. Türkiye'de mason biraderleri de araştırma, okuma, okuduğunu sorgulama yetileri olmadığı için, doğru olarak kabul ederler.

Sonuç olarak 1861'de kurulduğu söylenen Yüksek şûra'ya dair gerçekte elde hiçbir belge yoktur. Bir yalanın ardına girip, "Masonluğumuz 250 yaşında" diye kutlamak", traji-komik mi yoksa ucuz yalanlarla tarih ve kök hırsızlığı mı?

Avcı palavrası bile daha gerçekçi... " (sayfa 49)

Enver Emre Öcal ideolojik amaçları doğrultusunda gene gerçeği çarpıtıyor;

"Cemal Paşa, Atatürk'ün yakın arkadaşı da olan İsmail Bey (Canbulat), yine Atatürk'ün yakın arkadaşı Ömer Naci, Maliyeci Cavit Bey, ismi üzerinde pek çok spekülasyon yapılan Emanuel Karasu sayılabilir.⁴⁸

⁷ (Taşdelen, Osmanlı 'da Mason Locaları, 2019, s. 45-49)

(48 Feroz Ahmad'a göre Karasu, "Macedonia Locası" Üstad-ı Azamı ve İttihat Terakki hareketinin Mason localarınca korunmasını sağlayan kişidir. Bkz.: Feroz Ahmad, İttihat ve Terakki 1908-1914, Çev.: Nuran Yavuz, 5. baskı, İstanbul, 1999, s. 211.)(sayfa 84)

Yeniden "edep yahu" diyeceğim. Bu saydığı isimlerin hiçbirisi yakın arkadaşını bırakın arkadaşısı bile değil. Bir tarih akademisyeni Atatürk 'ün Nutuk 'unu da okumamış, bilmiyor olabilir mi? Okumadıysa büyük ayıp, Okuyup da bunları yazabiliyorsa o da rezalet.

Atatürk, İsmail Bey ve Osmanlı Büyük Doğusunun Büyük Üstatlarından Cavit beyi astırdı! Emanuel Karasu ile hiçbir bağlantısı olmadı; Atatürk Samsun 'a çıkarken, Karasu yolsuzluk suçlamasından ötürü İtalya 'ya kaçtı.

Dahası Enver Emre Öcal, Atatürk hakkında yaptığı iftirayı sanki Feroz Ahmet söylemiş gibi atıf yapıyor. Yanlış atıf mı yoksa kurnazlık mı?

Atatürk 'e yönelik, bu kadar gerçek dışı uydurma şeyler yazmak...

Bir başka gerçeğin çarpıtılması, ideolojik olarak tarihte olmayanı, olmuş gibi göstermek. Bunu da mason localarında dinlediği konuşmalardan öğrenmiş herhalde!

"Bu noktada, çalışmanın konusu olmamakla birlikte, şu mühim tespiti yapmak icap etmektedir ki, İttihatçı masonların tümü İkinci Abdülhamit'i devirdikten ve ülkeyi yönetme emellerine ulaştıktan sonra da masonluğa bağlı kalmaya devam etmişlerdir. Örneğin, İkinci Abdülhamit devrinde uykuya yatan53"

Kimi kişilerin, Sultan Abdülhamit 'in Mason Tarikatına karşı olduğunu, döneminde yasakladığını gösterme çabası içindeler. Gerçek ise döneminde Osmanlı Coğrafyasında tüm mason locaları özgürce çalışmalarını sürdürdüler. Özellikle İngiltere B. Bü. L.na bağlı localarına hiçbir baskısı olmadı. Sultan Abdülhamit 'in çatışması, İttihat ve Terakki mason üyeleri ve onları aralarında gizleyen, İtalyan Bü. D.na bağlı, Selanik 'teki mason localarıyla. Kaldı ki, Sultan Abdülhamit, bu localara yalnızca baskı yapmak, hafiyelerle İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi masonları izlemektir. Osmanlı İmparatorluğunun Kanuni Sultan Süleyman ile başlayan, son yüzyıllarında Devleti tamamen cenderesine alan Kapitülasyonlar nedeniyle, Sultan Abdülhamit 'in mason localarını yasaklaması söz konusu olamaz. Mason Locaları ve kurucuları yabancı ülke vatandaşlarına, Osmanlı yasaklamayı bırakın, mekânın içine giremez, yabancıya dokunamaz bile.

Unutulmamalıdır ki, Veliaht V. Murat 'ı mason yapan komplonun içinde mason Midhat Paşa vardır. Midhat Paşa önce mason yaptığı Veliaht V. Murat 'ı tahta çıkarır, V. Murat amcasının katledilmesi nedeniyle ruhsal sağlığını yitirir ve Sultanlık yapamaz. Mason Mithat Paşa, V. Murat 'ı indirir yerine, şartlarını kabul eden Şehzade II. Abdülhamit 'i tahta çıkarır. Bir süre sonra, Sultan Abdülhamit, anlaşmasına sadık kalmaz, mason Mithat Paşayı öldürtür.

Enver Emre Öcal 'ın, mason kaynaklarında bir zamanlar var olduğu savlanan, ama ne zaman nerede kapandığı bilinmeyen, 1861 'de kurulduğu söylenen Yüksek Şûra'nın, 1909 'da uyandırılması diye bir saçmalık olamaz.

1909 'da kurulan Yüksek Şûranın kuruluş belgelerini bu çalışmamda, Metin Hülagü bölümünde, "Osmanlı Yüksek Şûra / Şûrâ-yı Âlî-i Osmanî" başlığı altında (sayfa 15) yayınladım. Adamlar yeni kuruyoruz diyorlar. El insaf yahu...

"Osmanlı Yüksek Şurası, 3 Mart 1909'da yeniden uyandırıldı. Dört ay sonra, 13 Temmuz 1909 tarihinde ise Maşrık-ı Azam-ı Osmani adı altında ilk Türkiye Büyük Locası'nın kurulmasına karar verildi. 1 Ağustos 1909'da İttihat ve Terakki'nin en mühim isimlerinden Mehmet Talat Paşa Üstad-ı Azamlığa, yani Büyük Üstatlığa seçildi. 1 Kasım 1909 günü Maşrık-ı Azam ile Yüksek Şura arasında bir konkordato imzalanmış ve Maşrık-ı Azam Büyük Loca'nın himayesi altına girmiştir.54 G (54 Erginsoy, a.g.e., 47 vd.)(sayfa 85)

Türkiye Dönemi

Akademisyen Enver Emre Köksal, Türkiye dönemini tamamen masonların uydurulmuş resmi tarihinin papağan gibi yinelenmesinden başka bir şey değildir. Mason tarih akademisyenler bile, bu kadar açık bir şekilde masonların uydurduklarını yazılarında savunmamaktalar. Bu ne bağlılık?

Enver Emre Köksal, kaynaklarında tamamen mason kaynaklarını verirken, Türkiye döneminde masonlara karşı fikirleri olan, özellikle kapatılma sürecini anlatan yansız ya da Türkçü ve Atatürkçü yazarlarını dikkate almamış. Bu yazarların başında Mahmut Esat Bozkurt, Ömer Seyfettin, Nihal Atsız, Attilâ İlhan, İlhami Soysal ve mason tarikatı içinden gelip mason tarikatını yazan, Mason tarikatı tarihinde dünya genelinde 3 araştırmacı yazardan biri olan, binlerce sayfa yazmış fakiri dikkate almamıştır. Danışmanlığını yaptığı iki yüksek lisans tezinde de aynı durum geçerlidir.

Açıkça görülmektedir ki, akademisyen Enver Emre Öcal safını emperyalizmin Truva atı Mason Tarikatının ve komprador kimlikli "şövalyeler" yanında almıştır. Aynı safta, Türklere, Türkçülere; Atatürk 'e karşı, tarih biliminin nesnel gerçekliğinden çıkmış, ideolojik karşıtlık içinde saçmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ilk yıllarında mason tarikatı hakkında yazdığım ve makalelerinin bağlantılarını veriyorum, ayrıca bu bölümde PDF kopyalarını yeniden paylaşıyor olacağım. Dönem hakkında, nesnel, belgelere dayanarak, bilimsel yöntemle yazdığım yüzlerce sayfa okunduğunda, Enver Emre Öcal 'ın yazdıklarının ne kadar sığ, tutarsız ve uydurmalarla dolu olduğu anlaşılacaktır.

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35>

Türkiye 'de Mason Tarikatı, 1923 – 1935:

https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35/kitaplar-23#TMT_23_Kitap_1

Atatürk, Türkçü Aydınlar ve Mason Yalanları:

https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35/kitaplar-23#TMT_23_Kitap_2

Makaleler:

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35/makaleler-23>

Türkiye 'de Mason Locaları, 1935 – 1947

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1935-47/kitaplar-35>

Türkiye 'de Mason Locaları, 1948 – 1949:

<https://huoltasdelen.com/index.php/component/sppagebuilder/?view=page&id=325>

Doç. Dr. Enver Emre Öcal, 1965 bölünmesini, günümüzde masonların bile söylemediği, Süleyman Demirel 'e mason olduğu halde mason olmadığı belgesinin verilmesine bağlayabilecek kadar, tarihsel gelişmelere magazin boyutunda bakabilmektedir.

*"1965 yılında Süleyman Demirel'in masonluğu üzerinden yaşanan tartışmalar ve 1966 yılındaki bölünme olayından günümüze gelen iki Türkiye Büyük Locası mevcut bulunmaktadır. Birincisi, **İngiltere Büyük Locası**⁸ tarafından tanınan Beyoğlu **Nur-i Ziya Sokakta bulunan**⁹ Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası (HKMBL), diğeri ise yine Beyoğlu Asmalımescit'te bulunan Fransa Büyük Doğusu tarafından tanınan Özgür Masonlar Büyük Locası'dır (ÖMBL). İşbu makalenin kaleme alındığı tarih itibarıyla HKMBL'nin çatısı altında 262; **ÖMBL'na bağlıysa 4'ü kadınlara ait olmak üzere pek çok loca bulunmaktadır.** Türkiye masonluğu günümüzde faaliyetlerini bu şekilde sürdürmeye devam etmektedir.⁶⁹ (sayfa 86)*

Yazarın mason konusunda genel olarak hiçbir şeyden haberi olmadığı gibi, Kadın Masonlar Büyük Locasından da (KMBL) haberi yok. Bir akademik yazıda maddi bilgi verilirken kahvehane konuşması gibi "pek çok" denebilir mi?

⁸ Doğrusu İngiltere Birleşik Büyük Locası

⁹ Bu sokakta Merkezi bulunmakta!

2023 yılı loca sayılarının doğruları aşağıda verilmiştir:

2023 yılı itibarıyla;

HKEMBL, 263 loca

ÖMBL, 66 loca

KMBL, 22 loca

Enver Emre Öcal makalesinde buraya kadar, başlığında ifade ettiği konular değil. Yazar Büyük Şark dergisini ve dünya mason dergiciliğindeki yerini çözümleyeceğini söylemekteyken, Masonluğa, Türkiye 'de masonluğa dalmış. Dalmış ama çıkamamış...

Mason Tarikatı üzerine yazma hevesiyle yola çıkanlar, neden başlıklarına sadık kalmazlar da, illa hiç bilmedikleri ve anlayamadıkları Masonluk üzerine yazmaya kalkarlar? Dergi sayfası doldurmak için mi? Nasılsa masonluğu bilen, yazılardaki saçmalığı, maddi yanlışları anlamaz diye mi?

Türkiye'de Mason Dergiciliğine geldik yazıda...

Bu bölümle ilgili hiçbir bölüm üzerine değerlendirme yapmayacağım. Büyük Şark dergisinin her sayısında içeriği yan yana yazılmış, bir çözümleme yok ki...

Enver Emre Öcal 'ın araştırma dediği bu...

Sayıların içeriğini yazar adı ile birlikte yazı başlığını yazarken, yazarın adı verilmeyen makalelerden hiç söz etmiyor. Oysa o dönem masonlar, toplumdan korkularından, yazılarının altına imza atmamakta, kısa kodlanmış harfler yazmaktalar. Fakir bunların büyük kısmını çözüp, yayınladı.

Türkiye 'de masonların dergileri üzerine gerçek bir araştırma, inceleme yazısı okumak isteyenlere, fakirin yaptığı ve yayınladığı, "*Mason Dergileri*" kitabını okumasını öneririm. Türkiye 'de yayınlanmış tüm mason dergileri incelenmiştir;

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1991-gunumuz/kitaplar-91#MasonDergileri>

Sonuç kısmına gelince;

Enver Emre Öcal mason tarikatında siyaset, politika konuşulması yasaktır. Efendi bundan da haberi olmadığı için Büyük Şark Dergisinde siyaset, politika yazıları olmamasını "*dikkat çekici vakıadır*" diye yorumluyor ve gene beni güldürüyor;

"Derginin politik konulara girmediği, hatta Türkiye masonluğuna yönelik saldırıları dahi konu edinmediği görülmektedir. Sadece üyelere mahsus bir dergide bu tarz konulara hiçbir şekilde değinilmemesi ve baştan itibaren belirlenen yayın çizgisinin kararlılıkla devam ettirilmesi dikkat çekici bir vakıadır. "

"Bunun yanı sıra derginin yazar kadrosunun tamamı o günün Türkiye masonluğuna mensup kişilerden oluşmaktaydı."

Başka türlü olabilir mi? Enver Emre Köksal ne bekliyordu Mason dergisinde yalnızca masonlar yazar!

"Hatta kahir ekseriyetinin Üstad-ı Azam veya Üstad-ı Muhterem oldukları tespit edilmektedir. "

Enver Emre Köksal yine gerçek dışı, kendi kafasında kurguladığı bir "şeyi" yazıyor. Elinde sayısız belge, dergi, masonik kaynak olan fakir bile böyle bir istatistik veremezken, ancak büyük locanın arşivleri elinde olan birisi böyle bir istatistiki veri ortaya koyabilir. Masonların belgelerinin, o dönemlerde birkaç kez bilerek/kasıtlı, ciddiyetsizlikten yakıldığı ve çöpçülere verildiği için kimsenin elinde de belgeliğin (arşivin) tamamı bulunmamaktadır. Yazar kahvehanede muhabbet biçeminde yazıyor.

"Kahir ekseriyet, Üstad-ı Azam" ifadesi nedir Tanrı aşkına? Nereden biliyorsun?

"Üstad-ı Azam" Günümüzde hiçbir Büyük Locada kullanılmayan ya da hiçbir masonun kullanmadığı bir ifade. Güzelim Türkçemizin "Büyük Üstat" sözcükleri Enver Emre Öcal 'ı neden rahatsız ediyor?

Bundan sonrasında farklı bir şey yok... Doç. Dr. Enver Emre Öcal Büyük Şark dergisini yere göğe koyamıyor, övdükçe övüyor.

HKEMBL üyesi üstat masonları üye olarak eriştiren (İykaf eden) EKSR Türkiye Yüksek önceki Şûrası Hâkim Büyük Amirlerinden (Yüksek Şûranın 33 kişiden oluşan etkin 33.º masonların başkanı) Süha Umur dergi ve 1935 de kapatılma için bakın ne demiş? Enver Emre Köksal keşke Tesviye Dergisine de baksaydı. Öyle ya Celil Layıktez sitesinde iki derginin tüm sayılarını paylaştı.

Mason Süha Umur;

"Suha Umur, Eski Mason Dergileri, Tesviye Dergisi, Eylül 92, Sayı 02

*Memleketimizdeki ilk Mason dergisi, 'Türk Yükseltme Cemiyeti' (Büyük Maşrık) adına çıkarılan Büyük Şark adındaki dergidir. İki ayda bir çıkması kararlaştırılan dergi, 1931 senesinin Nisan ayında yayın hayatına başlamıştır. 1935 senesine kadar, **pek muntazam olmayan bir şekilde, 19 sayısı yayınlanan dergi, aynı sene, Ekim ayında Türkiye'de Masonluğun kapatılması üzerine yayın hayatına son vermek mecburiyetinde kalmıştır.***

*Her sayısı 32 ila 48 sayfa elan ve içinde masonlukla ilgili yazılar, masonlukla ilgili iç ve dış haberler bulunan derginin Yazı işleri müdürü, ilk iki sayıda Kazım Nami Duru K. sonrakilerde ise Mehmet Ali Haşmet Kırca K. idi.*¹⁰

Mason Reşit Ata;

"Reşit Ata, Büyük Şark Dergisi (1931 -1935), Tesviye Dergisi, sayı 49

İç kapakta yer alan, 'imzasının yalnız ilk harfleriyle dercini²⁴ isteyen Kardeşler bunu ve Localarını belirtsinler' cümlesinden de anlaşıldığı gibi, derginin ilk sayılarında bir hayli ketum davranılmakta ve yazarların isimleriyle Locaları sadece baş harfleri: A. K. (Sb.); M. C. (Vf); İ. N. (SI.) gibi yazılmakta, seyrek olarak da daha açık belirtilmektedir: F. Necip; Dr. A. Rifat; Kazım Nami gibi.

Kısaltmalardan Locaların adları kolayca anlaşılmaktaysa da (Sebat vefa, Selamet gibi), yazarların adları baş harfler ya da tek kelimelerden ancak karineyle çıkarılmakta ya da tahmin edilebilmektedir.

*Ancak son sayılarda bu ketumiyetin ortadan kalktığı ve mesela, Fuat Hulusi Demirelli, Servet Yesari, Mim Kemal (bu Kardeşlerin Büyük Üstad unvanları belirtilmemiştir), Üstadı Muhterem Cevdet H. Balım, Üstadı Muhterem Kamil Aksoy, George Fotiadis, Rafet Tok, Kırca, A. Mosse, Marko Elnekave gibi açıkça yazıldığı görülmektedir. Hatta derginin 10. sayısında 1933 yılında; 14. sayısında 1934 yılında ve 18. sayısında 1935 seçimlerinde Muhterem Mahfillerimizde (Muhterem Localarımızda) seçilen Üstadı Muhteremlerin isimleri, Locaları, üstelik telefon numaraları ile adresleri bile liste halinde verilmektedir.*¹¹

Enver Emre Köksal 'ın dilimizi Arap ve Fars dillerinin baskısından kurtarma, öz Türkçeleştirme çabaları ile bir sorunu olduğu ortada. Sürekli olarak, artık günümüzde kullanılmayan Arapça, Farsça kökenli sözcükleri kullanma merakı ve çabası var. Öz Türkçe sözcüklere ısrarlı karşıt olma durumu dikkati çekiyor, kendi tercihi elbette. Bu anlayışla İşletme Bölümünde lisans derecesi ile başlayan akademik eğitiminin Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını neden ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜLERİNDE YAPTI?

Makalenin sonunda verilen kaynaklar listesine gelince, Büyük Şark Dergisi sayıları hariç, diğer kaynakların, tek tek saymadım ama gözlemim yarısından fazlasını kullanmadığı! Kişi kullanmadığı kaynakları kaynakçasında niye gösterir ki?

¹⁰ (Taşdelen, Mason Dergileri - Büyük Şark, Türk Mason, Şakul Gibi, Tesviye, Mimar Sinan, Mason, KMBL Dergileri..., s. 26)

¹¹ (Taşdelen, Mason Dergileri - Büyük Şark, Türk Mason, Şakul Gibi, Tesviye, Mimar Sinan, Mason, KMBL Dergileri..., s. 29)

Enver Emre Öcal 'ın bu yazısı hakkında ayrıntılı değerlendirme yapmayacağım. Zamanıma yazık.

Bir önceki makalesinde söylediklerimin hepsi bu makale için de geçerli.

Doç. Dr. Enver Emre Öcal, adeta bir militan mason gibi masonların uydurma savlarını doğru olarak aktarmaya çalışmış. Yazık!

Bu makalesinde kaynakça da bir öncekinden farklı olarak, Atatürkçü ve mason tarikatı karşısında eleştirir durumda bulunan isimlerden de eklemiş. Ancak yaptığı alıntılar göstermelik, düşüncelerini ortaya koyan anlamlı atıflar değil. Örneğin fakirin yazdıklarına yaptığı atıflar, her yerde bulunabilecek iki rakam için. Dediğim gibi tamamen masonluğu benimsemiş bir kişi gibi davranıyor.

MAKALE BİLGİLERİ

Yazar Akademisyen:	Doç. Dr. Enver Emre Öcal
Akademik Kurum:	İstanbul Topkapı Ü. İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler F. Tarih B.
Makale Adı:	Mason Kaynaklarına Göre Cumhuriyet Döneminde Türkiye Masonlarının Yaşadığı Fesih ve Bölünme Hadiseleri
Yayın:	İstanbul Ü. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları dergisi
Tarih / Sayı:	2024, sayı 46
Yazı Dili:	Türkçe
Yazıya Erişim:	

<https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/rpts/article/mason-kaynaklarina-gore-cumhuriyet-doneminde-turkiye-masonlarinin-yasadigi-fesih-ve-bolunme-hadiseleri>

Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları
Recent Period Turkish Studies

Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Sayı/Issue: 46, 2024
DOI: 10.26650/YTA2024-1460527

Araştırma Makalesi / Research Article

Mason Kaynaklarına Göre Cumhuriyet Döneminde Türkiye Masonlarının Yaşadığı Fesih Ve Bölünme Hadiseleri

**According to Masonic Sources, the Events of Dissolution and
Division Experienced by the Masons of Türkiye During the
Republican Period**

Enver Emre ÖCAL*

İ.Ü. Yayınevi Kurulu

Baş Editör

Prof. Dr. Yahya Güldiken, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Editörler SOSYAL BİLİMLER

Prof. Dr. Veysel Bozkurt, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Fethi Gedikli, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Levent Şahin, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Yunus Kaya, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Hakkında	>
Kurullar	>
İ.Ü. Yayınevi Yönetim Kurulu	>
İ.Ü. Yayınevi Operasyonel Ekip	>
Tarihçe	>
Ana İlkeler	>
Dizinler	>
Politikalar	>
Yapay Zeka Politikası	>
Hakem Değerlendirme Politikası	>
Etik	>
Crossmark	>
Formlar ve Kılavuzlar	>

Bülten Yayın Kurulunda Tarih ve Edebiyat alanından bir akademisyen yok!

Bültenin web sitesinde, aşağıda tıpkıbasımı verilmiş olan bağlantı sayfasında, "Crossmark" sözcüğü kullanılmış. Bu sözcük Türkçe değil, İngilizce. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi biriminin Türkçe sözcük yerine İngilizce sözcük kullanmasını, üzüntü ve kızgınlıkla karşılıyorum. Türkçe karşılığı yerine doğrudan İngilizce sözcük kullanılması vahim bir yanlıştır. Ana dil bilinci, ulus bilincinin ve bağımsızlığının göstergesidir.

<https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/about/boards>

KAYNAK DEĞERLENDİRMESİ

Kaynaklar arasında PDY Fetöcü terör örgütünün militan yazarlarından Ateş, "Toktamış. Türk Devrim Tarihi. 6. Baskı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul. 2010" bulunmasını talihsizlik olarak görüyorum.

Yazar Kaynakçasında benim iki kitabımı da vermiş. Korkarım o kitapları hiç okumamış, okuduysa da anlamamış ya da ideolojik yaklaşımları nedeniyle yazılan gerçekler işine gelmemiş. Yüzlerce sayfalık onca yazılanlardan aldığı, her yerde bulunabilecek 2 rakam!

Kaynakları ayrıntılı değerlendirmeyeceğim. Çünkü bir kısmının liste kabarsın diye yazıldığını ve büyük bir kısmının da okunmadığını düşünüyorum...

Fakirin kitabına atıf yaparken, internet adresi de yanlış verilmiş:

<https://www.huoltasdelen.com/...>

Böyle bir adresim hiçbir zaman olmadı. Doğrusu, " <https://huoltasdelen.com/> "

Ayrıca Fakirin yazdıkları İnternet Kaynak sınıfına girmez; e-kitap ya da e-makalelerdir.

Kaynak kitap ya da makalelerin yanında, "Basım Yeri ve Tarihi yazmıyor" notları düşülmüş. Basılı yayınlarda bu bilgiler mutlaka yazar. Yasal bir zorunluluktur. İnternette PDF dosyası üzerinden yayını okursanız, ya da indirerseniz, "Basım Yeri ve Tarihi" yazmaz elbette. Kaynak verilen ve bu şekilde not düşülen kitapların okunan elektronik kopyalarının, yasal kopyalar olup olmadığı da etik ve hukuki bir sorundur. Bir akademisyen yazısında umarım böyle bir hata yapılmamıştır.

Kaynaklar arasında Almanca yapıtlar da verilmiş. Enver Emre Öcal Özgeçmişlerinde Almanca bildiğine dair bir kayıt göremedim. Bu yayınları nasıl okudu acaba?

MAKALE ELEŞTİRİSİ

Makalenin adı, Türkçe ve İngilizce çevrilmiş olarak alt alta verilmiş. Ancak iki ad arasında ciddi fark var. İngilizce çevirisinde Türkçe asıla sadık kalınmamış. İngilizce çeviri de, İngilizce sözcüklerle Türkçe cümle yapısı içinde yapılmış. İngilizcesi kötü... Özetin İngilizcesi de aynı anlayış ve nitelikte.

Makaleyi okumaya başlayalım artık.

İlk tümce gözümü tırmalamaya başlarken; Esoterik/Ezoterik sözcüğünün Türkçe karşılığı gizli değildir. Yanlış. Türkçesi, öz Türkçe kökenden "İçrek" ya da eski dilde söylendiği gibi Arapça kökenden "Bâtını" sözcükleridir. Yazar, İngiliz Sözlüğü kullanmış; orada da İngilizce anlatılan "gizli" değil. Keşke TDK ve/veya Dil Derneği sözlüklere başvursaydı.

Mason Tarikatının köklerini anlatırken, tipik mason hikâyesini anlatıyor. Operatif / Spekülatif Masonluk safsatasını. Gerçekte böyle bir köken yok. Operatif Masonluk denen dönemin, İngiliz Burjuvazisi tarafından örgüt olarak 1717 'de Londra 'da yapılandırılan Mason Tarikatıyla hiç ilgisi yok. Mason Tarikatının kendisini "kadim" ve "derin kökleri" olan bir yapı olarak göstermek amacıyla kök çalma, başkasının geçmişine çökme safsatasından başka bir şey değil. Akli başında bazı masonlar da, bu gerçeği itiraf etmekte. Enver Emre Öcal önüne masonların önüne koyduklarından öteye bağımsız araştırma, okuma yapabilseydi, kendisi de bunu fark ederdi.

Fakir, Mason Tarikatı ve Emperyalizm kitabında kanıt ve belgeleriyle ayrıntılı olarak bu hırsızlığı anlattı.¹²

Okuyalım;

"Orta Çağ'da Duvar Ustalarının Meslek Loncaları, Mason Locaları

Duvarcı ustaları meslek örgütlerinin İngiltere'de çok köklü bir geleneği olmamakla birlikte, kıta Avrupası'nda ve İskoçya'da, şato, katedral, kilise vb. gösterişli binalar yapan, duvarcı ustaları, zanaatkâr birlikler halinde örgütlüydüler. Bu duvarcı ustalarının adı masondur.

Bilindiği gibi, feodalizm içinde insanlar, bağlı oldukları derebeyinin köleleridir ve bağlı oldukları topraklardan dışarıya çıkamazlardı. Kuzey İtalya'da Commo gölü bölgesinde bulunan, en üst düzeydeki duvarcı ustaları Papa tarafından Avrupa'da serbest seyahat edebilmelerini sağlayacak bir ferman ile ödüllendirildiler. Böylece kölesi olduğu feodal derebeyinin toprakları dışına çıkabiliyor, başka bölgelere ve ülkelere gidebiliyorlardı. Onlara da Hür Mason, Fransızcası "Franc/Frank/Fran", "Franmason", İngilizcesi "Freemason" denmekteydi. Kapitalizmin ortaya çıkışı, sanayi devrimi ile duvarcı ustaları üstünlüklerini yitirdiler, bina yapma gizleri bilinir oldu, hatta çok daha güçlü teknolojiler

¹² (Taşdelen, Mason Tarikatı ve Emperyalizm, 2019, s. 38-41)

geliştirildi ve duvarcı ustası masonların loncaları da süreç içinde işlevlerini bitirip, kayboldular.

Burjuvazi, Duvarcı Ustalarının Örgütü Mason Loncaları Kimliği ve Tarihine El Koyar

Rönesans'ın başlattığı rüzgâr ve ardından gelen sanayi devrimi, Aydınlanma, Burjuva Sınıfının tarih sahnesine çıkışı, iktidar için sınıf çatışmasını getirmişti. Burjuvaların ve yandaşları aydınların savaşında toplumu yanlarına almak, yeni devlet ve toplum yapısı için dönüştürmek için örgütlenmeye gereksinimleri vardı.

Örgütlenmenin insan kaynağı toplulukları, kentli burjuva ve küçük burjuvalar, aydınlar, meyhanelerde gruplar halinde toplanıp, içkilerini içip, şarkılar eşliğinde eğlenip, ticari ve siyasi konuları konuşan insanlardı. Bu grupları burjuvazinin işbirlikçisi olarak örgütleyip, toplumu dönüştürmekte kullanabilmek amacıyla yeni bir yapıya gereksinim vardı. Bu görev, yukarıda aktardığımız süreç içinde kurulmuş olan Kraliyet Topluluğu liderleri bilim insanları ve aydınlara düştü.

Meyhane topluluklarından, devşirilecek yeni örgüt için, İçrek (Bâtını, Ezoterik) ve felsefi çağrışımlarla, dini söylencelerle yüklü ayin erkânları (rit'in ritüeli), arkaik simgeler, gizemli şifreler, tanışma yöntemleri gerekmekteydi. Bu örgütlenme gizli olmalıydı.

Toplumsal Birliğin Sağlanmasında Eskicil Simgeler ve İnanç

1900'lerin başında bilim insanları, toplumsal birliğin sağlanması ve toplumun yönetiminde iktidarın mesajlarının topluma erişmesinde ve etkilemesinde, dini inanca, söylencelere (efsanelere), kökleri geçmişte olan eskicil (arkaik) simgelere olmazsa olmaz biçiminde gerek olduğudur.

Kurulacak yeni yapı, sanayi devrimin ürünü, Aydınlanma felsefesinin düşünce sistematiğini taşıyacak, toplumu yeni Anamalcı (Kapitalist) düzene göre evrime sokacak olmasına karşın; dini bir temele ve eskicil, köklü bir çerçeveye gerek vardı. Bu konuyu, Masonluğun Din Kökeni ve Öğretisi bölümünde ayrıntıları ile konuşacağız.

Gerçek Duvarcı Ustalarının Meslek Örgütü Mason Localarına El Konur

Kraliyet Topluluğunun önderleri, Meyhane Topluluklarını örgütlerken, Orta Çağın duvarcı ustaları masonların, yok olmaya yüz tutmuş meslek örgütü Mason Locaları örgütüne; kimliği, tarihi ve simgelerine el koydular, yeniden tanımlayıp, içini doldurup Hür Mason Locaları olarak kurdular. Mason Localarına el koyduklarını gizlemek için de güzel bir yalan kurguladılar:

Tarih içindeki gerçek duvarcı ustalarının Mason Locaları dönemine, Operatif dönem, kentsoylular için yeni kurulan Mason Localarına da Spekülatif dönem dediler.

Önce bu sözcüklerin Türkçe 'ye uygunsuzluğuna bakalım. Türkçe de, TDK ve Dil Derneği Sözlüklerinde Operatif diye bir sözcük yok! Masonların Türkçeyi dikkate almadan, Türkçemizi katledercesine sözcük uydurmalarının bir örneği daha.

İngiltere de tarihte hiçbir zaman gerçek duvarcı ustalarının locaları/loncaları yaygın ve güçlü olmamıştır. Oysa İtalya'da, Fransa'da, Almanya'da, varlıkları ve güçleri belirgindir. Gelin görün ki, masonların spekülâtif dönem dedikleri Mason Tarikatı Localarının kuruluşu İngiltere'de gerçekleşir. Hür Masonların bunu da açıklamaya, yani çarpıtarak gizlemeye gereksinimleri var elbet.

Ne demiş atalarımız, "minareyi çalan kılıf hazırlar". Kılıf hazırlayanları okuyalım.

Mason Celil Layıktez;

"İngiltere'ye gelince, İskoçya'ya benzetme arzudan öteye gidememiştir. İngiltere'de Operatif masonlukla ilgili hiçbir önemli kayıt bulunamamıştır.

Orta çağlarda operatiflerin locaları, şantiyede çalışma aletlerini sakladıkları ve bazen de dinlendikleri barakalardı. Bu masonların şifrelerinin, tanınma işaretlerinin var olduğuna dair 'hiçbir kanıt' bulunamamıştır. Ancak, sonradan, komşu İskoçya'ya bakarak bir takım yakıştırmalar yapılmıştır. Üstelik Londra'nın üniformalı gridleri dışında, 1600 yıllarında gild sistemi tamamen çökmüştü. 17. yy. da ise, aniden spekülâtif localara rastlanmaktadır. Bu locaların Operatif meslekle ilgileri hiç yoktu ve tümüyle ayrı bir sosyal yapıya sahiptiler." ¹³

Layıktez 'in dediği, İskoçya'daki yapı, 1602'de oluşturulmuş 'Schaw' örgütleridir. İskoçya'da 1602 yılında oluşturulmuş 'Schaw' ilkelerine göre kurarlar. Bunların da, duvarcı ustaları ile ilgisi olmadığı gibi, neden İskoçya da değil de, Londra'da yeni oluşum gerçekleşti sorusunun yanıtı gene yok.

32.º mason Ender Arkun;

"1710 tarihine gelindiğinde ise İskoçya'da Schaw Statüsüne uygun olarak çalışmakta olan en az 25 Locanın bulunduğu ve bu Locaların bazılarının asilleri veya Masonluk mesleği erbabı olmayan diğer mesleklerden kişileri üyeliğe kabul etmiş oldukları bilinmektedir. İngiliz Kraliyet Topluluğu Bilimler Akademisi (The Royal Society)¹⁴ öncülerinden biri olan Sir Robert Moray 'in 1641 yılında İskoçya'da bir Locada tekris edilmiş olduğu kendi anılarından bilinmektedir." ¹⁵

Londra'da meyhanelerde toplanan grupların, İskoç "Schaw" topluluklarından berat aldığına dair bir belge yok ortada. Ancak tarihsel bir gerçekli olarak, meyhane gruplarının, İskoçların etkisi altında olduğu ve İngiliz Krallığı için savaşım içinde olan Stuart –

¹³ (Layıktez, Tarihsel Araştırma Yöntemleri Tarihsel vs., 1990)

¹⁴ Doğru çevirisi Kraliyet Topluluğu' dur ve bu çalışmada da bu şekilde kullanılmıştır.

¹⁵ (Arkun, 2001, s. 9-11)

Hannover hanedan çatışmaları sırasında, Stuart Hanedanı yanında yer aldıkları; siyasi ve finansal destek sağladıklarıdır. Bu durum İngiliz burjuvazisini işbirlikçileri Hannover Hanedanını rahatsız edecektir.

Durumu gerçekçi olarak yazan masonlar da var. 33.° mason Macit Erbudak 1967'de şöyle yazmış;

"El ve kol işçileriyle fikir işçilerini localarda bir araya getiren sebepler üzerinde Alman, Fransız ve İngiliz mason yazarları arasında derin görüş ayrılıkları vardır. İngiliz yazarlarından Knoop, Jones ve Boos'a göre 1717'de İngiliz localarının hiç birinde spekülative bir çaba göze çarpmamaktadır. Localar ise, içilip eğlenilen birer kulüp niteliğini taşımaktaydı. Bu yazarların araştırmalarına göre spekülative masonluk, iki evrede (safha) meydana gelmiştir. Meslekten olmayanların localara kabul edildiği 1600 -1730 yılları arasında Ezoterik düşüncelerin izlerine ve özel bir sembolizmaya rastlanmamaktadır. (...)

Oysa Alman yazarlar, masonluk aleyhinde çıkan ilk bildirinin 1698 tarihini taşımakta olduğunu ileri sürmekte ve bu tarihten önce spekülative masonluk kurulmuş değilse, bu tür yayınlara neden lüzum görüldüğünü sormaktadırlar." ¹⁶

Kralların, soyluların hizmetinde olan, onların istedikleri görkemli yapıları yapan gerçek duvarcı ustalarının hiçbir zaman 1700'lerin Mason Tarikatında olduğu gibi, gizemlere, parolalara, gizli tanışma işaretlerine gereksinimleri olmadığı da bir başka tarihi gerçek. Onlar sıradan, devletle uyumlu, büyük çoğunluğu okuma yazması olmayan, dindar emekçiler ve zanaatkârlardı.

Aklın yolu bir, bakın Mason araştırmacı yazarlar Christopher Knight ve Robert Lomas neler diyorlar;

"Gould 'un Masonluğun Tarihi adlı kitabında Avrupa'daki duvar ustaları localarının izleri sayfalarca işleniyor ancak bu izlerin hiçbirisi İngiltere'de yer almıyor! Bazı işçiler kiliselerin yapımında ya da zengin toprak ağaları için zanaatkâr olarak çalıştı ve işçilerin kendisi istese bile patronlarının onlara bir zanaatkâr birliği kurmaları için gerekli bilgi ve izni verdiklerini sanmıyoruz. Birçoğu tüm hayatlarını tek bir binanın, örneğin bir katedralin yapımında çalışarak geçirdi, dolayısıyla elli yıl boyunca aynı işi yapan insanların gizli işaretlere ya da şifrelere ihtiyaç duyduklarını da sanmıyoruz. Orta çağdaki pek çok duvar ustası okuma yazma bilmiyordu ve duvar ustası olmak için geçtikleri çıraklık döneminden başka bir eğitim almamışlardı. Masonların şu an yaptıkları kadar karmaşık bir töreni başlatmayı bırakın, anladıklarına inanmak bile büyük bir çaba gerektiriyor. Kelime hazineleri ve soyut ifadeleri anlama yetileri çok kısıtlı olmalıydı. Seyahat ederek çalışan, alanında gerçekten ustalaşmış işçiler çok az sayıdaydı. Bu yüzden gizli işaretler ve şifrelerin önemli olmaması gerekir; ayrıca bir binanın yapımından başka binanın

¹⁶ (Erbudak, 1967, s. 8)

yapımı için yolculuk etseler bile neden tanınmak için gizli şifrelere ihtiyaç duysunlar? Biri öyle olmadığı halde duvar ustası olduğunu söylerse, işi beceremeyince gerçek hemen ortaya çıkardı.(...)

Masonlukta 15'nci yüzyılın sonlarından daha da geride bir tarihe dayanan ve 'Eski Talimatlar' olarak bilinenlerin üzerine araştırma yaparken, duvar ustası teorisini çürütecek sağlam bir delil bulduk.

Eski Talimatlar, Masonlar için davranış kuralları ve yükümlülükler ortaya koyuyor ve bu kuralların ortaçağ duvar ustaları locasının davranış kurallarına dayandığı farz ediliyor. Bu kurallardan bir tanesi şudur: 'Hiçbir kardeş, diğer bir kardeşin hayatına ve niteliklerine zarar verecek sırları açığa çıkarmayacak.'

O zamanlar devlet tarafından öğrenildiğinde suç sayılacak bu tek yasal Mason sırrı, dini değerlere de aykırı olan bir görüş olabilirdi ki bu, Hristiyan duvar ustalarının işlemeyeceği veya göz yummayacağı bir suçtu.

Bizim asıl cevabını aradığımız soru 'neden dini değerlere aykırı bir görüş geliştirmek, bu kale ve katedral işçileri için bir suçtu? '

Pek mantıklı gelmiyor. Kurumlar, üyelerinden biri kiliseye karşı gizli bir suç işlemedikçe böyle önemli kurallar geliştirmezler; belli ki Eski Talimatları yazan kişi her kardeşin suçlanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu biliyordu. Bu kuralları sadece duvar ustalarının yazmadığına eminiz; bunları, yasalarla uğraşan bir grup yazmış olmalıydı." ¹⁷

Fransız masonluğunun İskoç kökenli kuramcılarından, üst derecelerin ilk kurucularından Şövalye Ramsay gerçeği doğrudan ortaya koymuş aslında;

"Spekülatif Masonluğun kaynağının yapıcılık zanaatı kuruluşlarının tarihsel evreleriyle ilgisi yoktur. Operatif masonluk, çağdaş masonluğun düzenli bir şekilde örgütlenebilmesinin sağlanabilmesi amacıyla kullanılmış bir dış kalıptan ya da olanaktan başka bir şey değildir." ¹⁸

Bilim insanı da olan mason Paul Naudon;

"Fakat bir zaman geldi ki, dışarıdan gelme, 'kabul edilmiş' elemanlar, 'Operatif' elemanları ilkin nitelik, sonra nicelik bakımından geride bıraktı. Kendi mesleki çalışmalarına gömülüp kalan zanaat erbabınca tarikatın bütün büyüklüğünü ve prestijini meydana getiren şeylerin artık eskimiş bir elbise sayıldığı zaman bu, böyle oldu. Onlarca modası geçmiş sayılan bu elbise, başkalarının pekâlâ da işine

¹⁷ (Lomas, 2007, s. 37-38)

¹⁸ (Ayfer, 1995, 2. Baskı, s. 291)

geliyordu. Bir topluluğun yerine böylece başkasını geçirme işini yapan, İngiliz locaları oldu. ¹⁹

Paul Naudon, burjuvaların ve küçük burjuvaların, Mason Locaları içinde yapılanmasının ardında, Gül-Haç Tarikatı (Rose-Croix Order) olduğunu da vurgulayarak, locaların, Stuart, Orange, Hannover hanedanlarıncı siyasi erk savaşımında kullanıldıklarını söylüyor.²⁰

Bundan sonraki sayfalarda, Enver Emre Öcal, her şeyi bir birine karıştırarak, atıflarından yanlış okuma ve anlamalar yaparak bir şeyler anlatmaya çalışmış. Mason Tarikatını bilmeyen, anlamamış durumda olan tüm benzer yazarlar gibi her şeyi bir birine karıştırmış, kafasına göre yazmış.

Bütün makaleyi tümce tümce eleştirmem zaman, emek ve önem açılarından bakınca anlamlı değil elbette. O nedenle biraz da rastlantısal olarak bir bölümü alıp üzerinde değerlendirmemi yapacağım.

Enver Emre Öcal makalesinden bir kesit;

*"24 Aralık 1772 tarihinde alternatif olarak Fransız Locası bağlı olduğu İskoç Masonluğu anlayışından bağımsızlaşmış ve kendi masonluk anlayışını diğer ülkelere ihraç etmeye başlamıştır.*¹⁷

Enver Emre Öcal, Mason Tarikatı örgüt yapısını anlamamış. Fransız Locası diye bir loca olmaz ve tarihte yok. Ülkelerde Büyük Localar vardır, localar da Büyük Locanın alt birimleri hücreler şeklinde localardır. Tüm ayrıntılar için fakirin "*Mason Tarikatı ve Emperyalizm*" kitabında "Mason Tarikatının Örgüt Yapısında" okunabilir.²¹

İskoç Masonluğu diye bir masonluk yoktur. İngiltere Birleşik Büyük Locası ile birlikte İrlanda Büyük Locası, İskoçya Büyük Locası ana kurucu büyük localardır. İskoçya Bü. L, İngiltere B. Bü. L. ilke ve kurallarına bağlı olarak çalışır. İngiltere B. Bü. L. tarafından Fransa 'da kurulmuş olan Fransa Bü. L. iki ilke farklılığından ötürü, İngiltere B. Bü. L 'dan koptu. İki farklı ilke; Fransız masonları, mason olabilmek için Tanrı/Allah/God inanmayı zorunlu kılmadığı gibi Kadınların da mason olabileceğini kabul etmiş, kadınları eritirip mason localarına kabul etmeye başlamıştır. Bunun üzerine, İngiltere B. Büyük Locası, Fransa 'da kendi kurduğu Büyük Locayı masonluktan çıkarmış, düzensiz (gayri muntazam) olarak ilan etmiştir. Bu bölünme de "*Mason Tarikatı ve Emperyalizm*" kitabında anlatılıyor.

¹⁹ (Naudon, Masonluk, 2004, s. 27)

²⁰ (Naudon, Masonluk, 2004, s. 134)

²¹ (Taşdelen, Mason Tarikatı ve Emperyalizm, 2019, s. 149)

" 'Fransız Masonluğu' **pek çok**²² yaklaşımı ile Anglosakson Masonluğu'ndan ayrılmaktaydı. Bunlardan en önemlisi Anglosakson Masonluk anlayışının geleneklerine sıkı sıkıya bağlı ve "teist"¹⁸ bir yaklaşımı benimsemiş olmasına rağmen Fransız Masonluğu "laik" ve ağırlıklı olarak "ateist" bir yapıyı ihtiva etmesiydi. Ayrıca, Anglosakson Masonluğunun katı merkezîyetçi anlayışına nazaran Fransız Masonluğu tüm obediyanların özgür ve bağımsız olduğunu savunan "liberal" bir anlayışa sahipti. Bu nedenle Fransız Masonluğuna kadınlar kabul edilirken Anglosakson Masonluğu kadınların üye olmasını yasaklamıştı. İki masonluk anlayışı arasındaki en belirgin ayırıcı özellik ise Anglosakson Masonluğunda localar Büyük Loca (Grand Lodge) adı verilen bir obediyan çatısı altında toplanırken, Fransız Masonluğunda locaların Büyük Doğu/Maşrık (Grand Orient) ismi ve hakimiyeti altında organize olmasıydı."

Anglo Sakson masonluğu diye bir masonluk da yok.

Büyük Loca (ilk 3 dereceler yapılanması) için, dünyamızda İngiltere B. Büyük Locası ve birçok ülkede bağımlı Büyük Localardan oluşan ağ ve Fransa B. Doğusu ve birçok ülkede bağımlısı Büyük Localardan oluşan ağ.

"Bugün, Masonluk, dünyada var olduğu her toprakta, bazı geleneksel Masonluk ilkelerinin benimsenmesi ya da benimsenmemesi ekseninde ikiye ayrılmıştır. Fransa Büyük Doğusu'nun 1877 yılında Tanrı'ya inanma şartını kaldırması ve İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bunu kabul edilemez bulması ile başlayan süreç, temel ilkelerde ayrılan ve birbiriyle Masonik ilişki kurmayan iki ayrı Masonluk dünyasının varlığıyla neticelenmiştir."²³

Her iki yapı laikliği savunmaktadır. İnanç düzeyinde tek fark, İngiltere B. Büyük Locası, mason olabilmek için 1988 'e kadar tek yaratıcıya inanma koşulu getirirken, Fransa B. D. böyle bir koşul getirmemektedir. Ancak, Fransa mason yargısında semavi bir dine inanan kişi de mason olabilir, Tanrı tanımaz bir Ateistte. Bununla birlikte, İngiltere B. B. L. masonların bir dine inanmasını zorunlu kılmaz, bir tek koşul bir tek yaratıcıya inanmasıdır. Mason Tarikatı din düzeyinde inanç sorgulamaz. Teist, Deist kavramları kullanılamaz.

Büyük Loca ile Büyük Doğu arasındaki fark, Büyük Locada tüm localar aynı Ritüeli kullanırlar. Büyük Doğuda localar farklı ritüeller kullanabilirler. B. D. tanımının Fransızlara ait olduğu doğru değil.

²² Yalnızca iki ilke konusunda ayrılık var. Yukarıda anlatıldı.

²³ (Yavuz S. Ağaoğlu, 2021, s. 13)

Dip Not 18:

"(18 Anglosakson Masonluğu teist nitelikli bir Tanrı inancını masonluğun kaçınılmaz koşulu olarak benimsemiştir. Anglosakson Masonluk anlayışı Tanrı'yı yalnızca ilk neden olarak benimseyen ve vahyi kabul etmeyen 'deist' anlayışı reddeder ve 'teist' nitelikli Tanrı inancını benimser.

Yukarıda ve kitapta açıkça anlatıldı. Yukarıdaki tümce, masonluğu hiç anlamamış bir kişinin saçmalıkları, ne yazık ki...

Günümüzde, İngiltere B. Bü. Tarafından yayınlanan 1929 bildirgesinde masonların Ruhun ölümsüzlüğüne inanma koşulunu kaldırmış. 1988 bildirgesinde, üyeleri masonlar için tek Tanrı/God 'a inanma zorunluluğunu da kaldırılmıştır. İngiltere B. Bü. L. mason olma ilkelerinde, masonun bir yaratıcı varlığa (creative being) inanmasını yeterli görmüştür. Buna göre, Budist, Taocu, Konfüçyüs Kam Dini (Şamanizm) / Tengri, inanan herkes mason olabilmektedir. Yeter ki bir "yaratıcı varlığa" inansın. Enver Emre Öcal kendi kafasındaki masonluğu anlatmaya kalkmış, ama gerçek farklı!..

"Büyük Üstat Enver Necdet Egeran teizmden masonların ne anladığını şu şekilde açıklamıştır: '...Bize göre Teizm, fikri mihverini (eksenini) Allah üzerinde temerküz ettirir (toplar). Fakat Teizmin Allah'ı uzak bir yerde duran süpernatürel (doğaüstü) bir maddi varlık değil, tabiat içinde ve insan içinde tezahür eden manevi bir varlıktır.' Yani Egeran'ın anlattığı Tanrı anlayışı Spinoza'nın panenteist her şeyin içinde varolan cevher anlamındaki tanrıdır. Bkz.: Murat Özgen Ayfer, Mason Sözlüğü, s. 151, 168 vd., 685; Enver Necdet Egeran, Gerçek Yüzüyle Masonluk, HKEMBL İktisadi İşletmesi, İstanbul, 2015, s. 139; Musa Kazım Arıcan, 'Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza', Beytulhikme An International Journal of Philosophy, V. 3, I. 1, s. 17-32. Murat Özgen Ayfer, her masonun farklı inanca sahip olma özgürlüğü olduğunu belirtmekte, ancak 'Tutucu/Dogmatik Masonluk' dediği Anglosakson Masonluğunun din konusunda hassas olduğunu ve bazı dogmalara sahip olduğunu belirtmektedir. Bkz.: Murat Özgen Ayfer, Masonluk Nedir ve Nasıldır? B. 4, Pentagonam Yayınları, Ankara, 2002, s. 327-328. Büyük Üstatlardan Nafiz Ekemen'in çevirdiği ve A.B.D Masonlarının dergisi 'New Age'de yayımlanan Spinoza'nın Tanrı fikrinin masonlukla uyumlu olduğunu izah eden makale için bkz.: H. Geffen, 'Spinoza ve Masonluk', Türk Mason Dergisi, çev. Nafiz Zeki Ekemen, Ekim 1955, Yıl 5, Sayı 20, s. 1062-1064.)" (sayfa 7)

Mason Tarikatının yapısını, öğretisini bilmez, tarih ırmağı içindeki siyasi ve toplumsal değişimlerini izlemezseniz, yukarıda olduğu gibi herkesten bir tümce alır, bulamaç yaparsınız. Anlamaz anlatamazsınız. Hele Egeran, Ekemen gibi masonluğa ezberlediği militan bakışı ile safsata yazarları kaynak olarak alırsanız, vay halinize...

"Osmanlı'da da kapitalist üretim ilişkilerinin Osmanlı iktisadi hayatında görünür olduğu ve dünya kapitalistlerinin belirleyici aktör olarak Osmanlı ekonomisine etki etmeye başladığı dönemde yaygınlık kazanmıştır. Böylelikle, Avrupa merkezli kapitalizmin ve masonluğun merkezden periferiye²⁴ yayıldığı ve Osmanlı Devleti'nin bu periferi de bulunması sebebiyle söz konusu yayılımın doğrudan hedefi olduğu iddiası rahatlıkla söylenebilir." (sayfa 8)

Osmanlı İmparatorluğu Asya tipi feodal üretim tarzı ilişkilerine sahiptir. Kapitalizm, sanayi toplumunda, ulusal burjuvazinin egemenliğinde bir sistemdir. Osmanlı İmparatorluğunda hiçbir zaman kapitalist üretim ilişkileri olmadı. Osmanlı İmparatorluğunda bırakın sanayiye tek bir fabrika bile yok. İnsaf, nerede kapitalizm... Osmanlı İmparatorluğu üzerine yazılmış, hiçbir bilimsel kitap ya da makalede, böyle bir ifade yok. Masonluğu anladım da, yazarın Siyaset Bilimi alanında da kavramları bilememesi ve saçmalık düzeyinde değerlendirme yapmış olmasını kabul etmek zor.

Osmanlı İmparatorluğunu etkisi altına alan, Kapitalizmin emperyalizm safhasına geçmiş Batı emperyalist devletleridir. Enver Emre Öcal ifade etmesi gereken "emperyalizm" sözcüğünü kullanmak nedense kaçınıyor. Mason dostlarını üzer diye mi acaba?

Yukarıdakini yazan Tarih Bilimi alanında Doçent Doktor unvanlı bir akademisyen!

Gerçekte benim için olan bir durum, Enver Emre Öcal 'ın ifadesini anlamakta zorlandığımdır. Kapitalist üretim ilişkileri öğrenmiş ama ne olduğunu bilmiyor. Gözünün kestiği yere yapıştırıyor. Beyefendi, Osmanlı İmparatorluğuna kapitalist üretim ilişkisi yok, yayılamaz. Kapitalist üretim ilişkisi için fabrika olacak, sanayi olacak, teknoloji olacak... İşçi sınıfı olacak. Osmanlı'nın tek fabrikası yok! Komprador kimlikli, Müslüman olmayan tebaanın elinde Ticaret Burjuvazisi ve Müslüman Türk köylüsü... Yazar Marksist terminolojiyi kullanmak istiyorsa önce biraz Marksizm okumasını öneririm.

Bir fikrinize dayanak yapmak istiyorsanız, Atatürk 'ün ifadesini, virgülüne dokunmadan aktarılacak zorundadır. Mustafa Kemal Atatürk sözleri aktarılır ya da atıf yapılırken, çok dikkat edilmesi gerekir. Bir yazar Atatürk 'ün söylediği bir sözü, anladığına göre çarpıtıp, aktaramaz. Edep yahu.

Tarih öğretim üyesi Enver Emre Öcal;

*"Gerçekten de Tanzimat Reformları ve devri, eğer yabancı sermaye çevreleri tarafından Osmanlı'ya yayılmaya başlayan kapitalist üretim ilişkilerinin üstyapı reformlarına yansımaları şeklinde ele alınırsa, kendi üstyapı kurumlarını Osmanlı'ya transfer etme amacı güden Batı merkezli burjuvazinin 18. yüzyıldan itibaren etkisi altına aldığı spekülasyon mason locaları kanalıyla Avrupa'da gerçekleştirdiği dönüşüme benzer bir dönüşümü **Osmanlı'da da hayata geçirmeye çalıştığı ve***

²⁴ Türkçe de böyle bir sözcük yok. İngilizce bir sözcüğün bozularak yazılmış hali. Türkçesi "çevre" !

bunu Atatürk'ün deyimiyle ecnebi sermayesinin memlekette müstesna bir mevkie malik olduğu ve ilmî manasıyla devlet ve hükümetin ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmadığı³⁰ Tanzimat Devri koşullarından istifadeyle pratiğe dönüştürdüğü iddiası mantıklı bir zemine oturacaktır.

30 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II, B. 5, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2008, s. 113.

Atatürk 'ün söylediği tam olarak;

"Filhakika mazide ve bilhassa Tanzimat devrinden sonra, ecnebi sermayesi memlekette müstesna bir mevkie malik oldu. Ve ilmî manasıyla denebilir ki, devlet ve hükûmet ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medeni devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye dahi buna muvafakat edemez. Burasını esir ülkesi yaptıramaz."

Yazar, öğrencilerinde sıkça gördüğümüz gibi atıflarda hata yapmakta. Atatürk 'ün atıf yaptığı sayfa 113 değil, 190!

Enver Emre Öcal, Cumhuriyet döneminde Masonluğu anlatırken, tamamen masonların uydurma ve yalan üzerine kurdukları safsataları büyük bir tutkuyla savunuyor. Baştan aşağı kopya yapıştır gibi aktardığı sözler, masonlar içinde bile sorgulayan değil, Batı emperyalizminin işbirlikçilerinin söylemlerini, yalanlarını aktarıyor.

Makale başlangıçtan sona kadar, gittikçe artan bir tempoda, sorgulayan, gerçeği araştıran, belge ve bilgiye dayalı yazan bir akademisyenin yazıları olmaktan çıkıyor; katı bir ideolojik yaklaşımla, bir siyasi davranışın, militan bir safsatalar manzumesine dönüşüyor.

Öcal, Türkiye Cumhuriyetinin mason amaçları, ilkelerine göre kurulduğunu, masonların etkin olduğunu söyleyecek kadar, ideolojik tarafgirlik içinde cephede yerini almış. Sözüünü ettiğim cephe, bilinçli ya da bilinçsiz olarak emperyalizmin işbirlikçilerinin cephesidir.

Bu bölümlerin üzerine konuşmaya bile değmez.

Atatürk, 1935 'de Mason Localarını yumruğunu vurarak kapatmıştır!

Yalan, iftira ve safsataları değil de, gerçeği öğrenmek isteyen; bilimsel yöntemlerle, belge ve kanıtlara dayalı olarak süreci, tarihsel, toplumsal, siyasal ve Mason Tarikatı gerçeği içinde öğrenmek isteyen, fakirin "*Türkiye 'de Mason Tarikatı, 1923 – 1935*", "*Türkiye 'de Mason Tarikatı 1935 – 1947*" ve "*Türkiye 'de Mason Tarikatı 1935 – 1947*" kitapları ile "*Atatürk, Türkçü Aydınlar ve Mason Yalanları*" kitaplarını okumalarını öneririm.²⁵

²⁵ (Taşdelen, Atatürk, Türkçü aydınlar ve mason yalanları., 2019)

(Taşdelen, Hürol)

Türkiye 'de masonların bölünmesi bir doğal, kendi içinden bölünme değildir. Amerika CIA operasyonudur. Bütün ayrıntılar için, fakirin sitesinde binlerce sayfadan oluşan kitap ve makaleleri okuyabilirler:

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye>

Türkiye

Dönemler

1923 - 1935 →
1935 - 1947 →
1948 - 1949 →
1950 - 1960 →
1960 - 1990 →
1991 - Günümüz →

<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1935-47>

Türkiye 'de Mason Locaları, 1923 - 1935

Kitaplar →	Makaleler →	Notlar →
Türkiye'de Mason Locaları, 1923 - 1935 → Atatürk, Türkü Aydınlar ve Mason Yalanları →	Atatürk, Abdülhamit ve Masonlar → Vatana İhanet Eden Büyük Üstatlar → Yavuz Havuz Davası ve Cem Gürdeniz Çarpıtması → Masonlar, Merkezlerini Başkent'e Taşımadılar →	

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Ayarlar'a

Türkiye 'de Mason Locaları, 1935 - 1947

Kitaplar →	→	→
Türkiye'de Mason Tarikatı, 1935 - 1947 →	→	

...

(Taşdelen, Türkiye 'de Mason Tarikatı, 1935 - 1947, 2019)

Doç. Dr. Enver Emre Öcal

Eğitim

Lisans: Anadolu Ü, İşletme Bölümü²⁶, 2003 – 2006, 4 yıl
Yüksek Lisans: Yeditepe Ü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü / Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, 2008, 3 yıl
Tez: "Kazım Karabekir'in eserlerinde doğu sorunu"
Danışman: Doç. Dr. Tülay Alim Baran
Doktora: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi, 2008 – 2017, 10 yıl
Doktora eğitimi en çok 5 yıl alır. O da ağır laboratuvar ya da cihaz geliştirme gerektiren alanlarda. Neden bu kadar uzun sürede ancak doktora çalışmasını tamamlayabilmiş merak ettim?
Tez: "Şefik Hüsnü Değmer'den İşçi Partisi'ne Aydınlik Hareketi'nin tarihsel süreci"
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Karaca
Jüri: Prof. Dr. Vahdettin Engin, Prof. Dr. Sema Uğurcan, Doç. Dr. Gültekin Yıldız, Prof. Dr. Halil Bal.

Ulusal Tez Merkezi kayıtlarına göre²⁷;

Doç. Dr. Enver Emre Öcal, 2021 – 2025 yılları arasında 14 tez danışmanlığı yapmış, yılbaşına 2,8. Tezlerin hepsinin Yüksek Lisans tezi olduğu, Doktora tezi sayısının 0 olduğu göz önüne alınırsa, normal bir ortalama.

Danışmanlığını yaptığı 9 tezin²⁸ jürilerinde görev alan akademisyenleri incelediğimizde;

Metin Hülagü	7 kez	İstanbul Topkapı Üniversitesi
Alev Duran	4 kez	İstanbul Aydın Üniversitesi
Mehmet Ali Bolat	3 kez	İstanbul Zaim Üniversitesi

3 akademisyen birer jüride yer almış.

²⁶ Anadolu Üniversitesinde İşletme Fakültesinde örgün eğitim yapılıyor. Yazar özgeçmişinde okuduğu fakülteyi belirtmemiş ama Açık Öğretim değildir diye düşünüyorum.

²⁷ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

²⁸ Toplam 14 tezin, 12 tez İstanbul Topkapı Üniversitesinde yapılmış, 3 tezin jüri isimleri tezde verilmemiş. Sonuçta 9 tez değerlendirilebildi.

Diğer Üniversitelerden jüri üyesi sayısı:

Sabahattin Zaim Üniversitesi	4
İstanbul Aydın Üniversitesi	4
İstanbul Altınbaş Üniversitesi	1

Doç. Dr. Enver Emre Öcal tarafından Danışmanlığı yaptığı, konusu Mason Tarikatı olan 2 öğrencinin de lisans mezuniyeti Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi. İlginç bir rastlantı.

KAYNAKÇA

- Arkun, E. (2001). Anderson Anayasası, Özellikleri ve Gelişimi. *Mimar Sinan*, 9-26.
- Ayfer, M. Ö. (1995, 2. Baskı). *Masonluk Nedir ve Nasıldır?* İstanbul: -.
- Ayfer, M. Ö. (2008, 5. basım). *Ansiklopedik Mason Sözlüğü*. İstanbul: Pentagram.
- Erbudak, M. (1967). Ritler ve (EKEİR) in Kuruluşu. *Mimar Sinan*, 7-16,.
- Layıktez, C. (1990). Tarihsel Araştırma Yöntemleri Tarihsel vs. *Mimar Sinan*, s.76, 10-18.
- Lomas, C. K. (2007). *Hiramın Anahtarı*. İstanbul: Bilge Karınca.
- Naudon, P. (2004). *Masonluk*. İstanbul: Varlık.
- Taşdelen, H. (2019). *Atatürk, Türkçü aydınlar ve mason yalanları*. 2024 tarihinde huoltasdelen.com:
https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35/kitaplar-23#TMT_23_Kitap_2 adresinden alındı
- Taşdelen, H. (2019). *Mason Tarikatı ve Emperyalizm*. huoltasdelen.com:
<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/mason-tarikati/kitaplar-mt> adresinden alınmıştır
- Taşdelen, H. (2019). *Osmanlı 'da Mason Locaları*. Hürol Taşdelen:
<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/osmanli#OsmanliMasonLocalari> adresinden alınmıştır
- Taşdelen, H. (2019, Aralık). *Türkiye 'de Mason Tarikatı, 1935 - 1947*. Temmuz 2024 tarihinde <https://huoltasdelen.com/>:
<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1935-47/kitaplar-35> adresinden alındı
- Taşdelen, H. (tarih yok). *Mason Dergileri - Büyük Şark, Türk Mason, Şakul Gibi, Tesviye, Mimar Sinan, Mason, KMBL Dergileri...* Mart 2025 tarihinde <https://huoltasdelen.com/>:
<https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1991-gunumuz/kitaplar-91#MasonDergileri> adresinden alındı
- Taşdelen, Hürol. (tarih yok). *Türkiye 'de Mason Tarikatı, 1923 - 1935*. Ankara:
https://huoltasdelen.com/index.php/masontarikati/turkiye/1923-35/kitaplar-23#TMT_23_Kitap_1.
- Yavuz S. Ağaoğlu, R. S. (2021). *Mason Tarihimiz'de 1970'li Yıllar*. Mimar Sinan Araştırma Kitapları Dizisi No. 43 .